

trioglenike, kvadrate, pet-, šest-, osemoglenike, kroge, kocke i. t. d. in vse to v različnih nastavah.

Posebno vrednost ima izdelovanje sledečih nalog:

a) Prema v različnih nastavah. b) Kvadrat, najprve v navadni legi ravnic , potem pa s potisneno podstavno ravno v sledečih nastavah: 1. v podstavni ravnici z eno stranico naslonjen na podobogledno ravnico. 2. V podstavni ravnici 45° proti podobogledni ravnici naklonjenimi stranicami. 3. Navpik ter naslonjen na podobogledno ali podstavno ravnico. 4. Navpik na podobogledni in 45° pošev na podstavni ravnici. 5. Navpik na podstavni in 45° pošev na podobogledni ravnici. 6. Navpik in vštric podobogledni ravnici. 7. Navpik v navpični ravnici. 8. Vodoravno v podstavni ravnici. Potem 9 horizontalnih kvadratov v različni legi in 9 vertikalnih v različni legi. c) Krog v ravno tistih legah kot kvadrat in sicer najprve z obrisanim kvadratom. Vsaka naloga se še potem na več drugih razdeli, ako si krog postavimo enkrat zgoraj, drugikrat spodaj obzorja, ali pa na desno in levo stran navpičnice. d) Kocka, kakor krog in kvadrat. e) Kakor s kocko, tako se ravná tudi z drugimi telesi in predmeti.

Naposled naj še učenci pridno risajo po naravi, namreč hiše, ulice, železnice, drevo-rede i. t. d. To naj bo njih delo domá, in učitelj naj zahteva, da mu prinesó te narise v pregled in popravek. — Risanje po naravi je namreč pravi namen risanja in k temu je znanje perspektive neogibno potrebuo.

Novice

pa

Dr. Janez Bleiweis.

XIV. 1856. To leto se imenujejo Novice gospodarske, obertnijske in narodske, in v razjasnenje nekterim prijatom, ki so zavolj naslova vže prej popraševali, opominja vredništvo koj v 1. listu: „Memo gredé rečemo, da radi rabimo besede „gospodar, gospodarski, gospodarstvo“ za to, da s tem naznanjamo, da sestavki prvih strani našega lista niso pisani samo za naše bravce kmečkega ali kmetiškega stanú, temú za vsacega posestnika zemljiš, naj je na kmetih ali v mestu. „Kmet, kmetija, kmetovati“ ima navadno pri nas ožji pomen, kakor je po zapopadku naših gospodarskih sestavkov, ki se ločijo od sestavkov družih „landwirthschaftlicher Zeitungen“, le v tem, da so v domačem jeziku pisane, za grajšake ravno tako kakor za kmeta... Ravno tako smo tudi nadpis „rokodelsk“ že davnej premenili v besedo obširnejšega pomena „obertnijsk“, ker rokodelstvo se loči od obertnijstva, obertnije: obertnik je vsak, ki obrača kako sirovino v izdelano blago in to v kupčijo; tedaj je tudi fabrikant obertnik, rokodelec pa se ne more imenovati, če ravno je rokodelec tudi obertnik“ itd. —

V tem štirinajstem tečaju je razun malih novic ali drobtinic o gospodarstvu in obertnijstvu spisal dr. J. Bleiweis na pr.: „Pripomočki zoper dragino. Nove skušnje z lanénimi in ogeršičnimi prešami. Kdaj je živina gojzdom naj bolj škodljiva in kteremu lesovju. Pametnik (o domačih pridelkih, času, načinu setve itd.) za mlade kmetovavce. Kako se dajo slabi travniki zboljšati. Dvanajst poglavitnih gospodarskih pravil. V kakošen prid nam utegne biti svobodna obertnija. Vodnik vinorejcev. Višnjevo kravje mleko od kod in kako ga odpraviti. Kdaj in kako je naj bolje sadje cepiti. Kaj donaša več dobička: ali stareje vole, ki niso več za vprego, nepitane prodati, ali jih poprej spitati. Ali se sme v drevnem sadišču ali vertni šoli zraven drevja še kaj družega saditi. Konjsko meso — živež človeški. Zastran zadušenega kašlja. Nove žalostinke čez stare napake.

Kako ravnati, kadar človeka griža napade. Zakaj delavcov na kmetih (poljedelcov) zmanjkuje, in kako bi se dalo temu v okom priti. Velika kmetijska razstava na Dunaji. Kdor da pleti, več ima žeti. Kako se dajo kmetiški fantje že od mladih nog umnega kmetijstva djansko učiti. Izgled umnega živinorejca — naj bolji nauk drugim. Gospodarski pomenki. Poljedelstvo v Egiptu. Malega gospodarja bogastvo. Od šivank kaj. Blato iz mlak je kaj veliko vredno. Nju Veličanstvi presv. Cesar in Cesarica v Ljubljani itd.“ —

Knjižica 17) je Koledarček Slovenski za prestopno leto 1856. Na svetlo dal Dr. Janez Bleiweis. V Ljubljani. Natisnil J. Blaznik. V njem sta s slikama Valentin Stanig in Juri Japel, oba po Slomšekovem življenjepisi v Drobtinich opisal dr. Bleiweis, iz českega poslovenil tudi „Pravlice iz življenja smešnega kraljevega svetovavca Jana Klenovskega“ itd. — Bolj zanimljive stvari je poznej iz teh svojih knjižic priobčil skupaj (Življenjopisi. Zgodovinske in narodopisne stvari. Novéle in povedke. Prislovice. Pesmi. Napevi) pod naslovom: „Zlati Klasi“. Nabrani v „Koledarčku Slovenskem“. Na svetlo dal Dr. Janez Bleiweis. V Ljubljani. Natisnjeno v Jožef Blaznikovi tiskarnici. To je knjižica jako mila, doslej brez vrstuice. — „Če se ozremo po nemškem knjigoteržtvu, nahajamo poslednje dve leti tako obilnost koledarjev, da bi smeli sedanjí čas res „koledarski čas“ imenovati. Ni tedaj čuda, da Slovani ne zaostajajo, da tudi Slovenci nočemo biti naj zadnji: imamo že malo in veliko pratiko s čednimi podobami od tistega časa, kar izhaja v Blaznikovi tiskarnici; to je naš „illustrirter Zweigroschen-Kalender“, ki ga nahajamo v vsaki bajtici, pa tudi marsikak gospod ga ima rad, ker je star domač prijatelj. Pred peterimi leti je vrednik Novic začel izdajati „Koledarček Slovenski“ po tisti osnovi, v kateri se je že pred več leti pomenkoval s svojim dragim prijateljom Koseskim, in po tem načinu osnoval koledar, ki noče biti le knjižica za eno leto, ampak po svojem podobo- in življenjopisi slavnihi naših domorodcov knjiga za vse prihodnje čase in tako si ohraniti svoj poseben značaj, s katerim si je prikupil vse domorodce, katerim je mar za domače slovstvo in umetništvo in za možake, ki so domovini v čast in slavo (1855. str. 366)“.

O županih pisal je dr. Bleiweis v Novicah na pr.: „Treba, da včasih eden družega brez sovraštva in jeze enmalo podrezamo; morebiti se vendar ktera berv ali kakošno korito popravi, ktera cesta predela in kakošna soseska enmalo zdrami; nihče pa tudi časti ne jemlje hvalevrednim županom, ako očituje nečimerne, saj v nobeni službi in v nobenem stanu nismo vsi angeljci. Žalostno pa je to, ako se povsod in povsod le od zaslužka govori, kakor da človek, ki v družbi s svojimi bližnjimi živi in ne samotari v kakošnem gojzdu, bi ne imel nobenih dolžnosti brez plačila. Kako nam more vlada soseskine zadeve izročevati, če jih sami nočemo opravljati in sami nočemo se bolj svobodno gibati! Vemo, dobro vemo, da s takimi opravili je dosti težav, sitnost, sovraštva, in da bi župan včasih raje šel na Grintovec kamnje tleč, kakor se s svojimi sosedi ukvarjati, — al kaj bo: če bi v prid svoji soseski in sebi v čast ne preterpel nobeden tacih sitnost (86). — O hišnem zavarovanji na pr.: Le odlašati, pa nikoli storiti, le dobre namene delati pa pušati vendar vse pri starem, ne pripelje nikogar na boljo pot. Resničen je pregovor modrega moža, da pot v pekel je dlažena (flajštrana) z dobrimi nameni, ki vedno le nameni ostajajo. Kadar je, kakor pregovor pravi, krava že iz hleva, je jok in stok prepozen. Edina, če ravno ostra pomoč zoper gerdo zanikernost bi bila, da bi vsi dobrotniki sklenili, nobenemu hišnemu gospodarju, kadar je pogorel, nič ne dati, ako ni zavarovan bil. Taki izgledi bi pomagali zanikerne siliti k dobremu (265). — V jezikoslovnih pomenkih gledé na nemško-slovenski slovar je spregovoril „Besedi Epidemie in kuga pred jezikoslovno sodijo“ s pristavkom: „Povsod mi je pravilo: v vsem natanjčnemu biti. To tudi, in nič družega me ne vodi pri udeležbi slovnika našega

v tistem malem oddelku, ki spada v okrožje delavnosti moje — zdraviloznanstva, za katero se je od mnogih strani nabralo lepo število dobrih in pravih besed in se v Ljubljani še nabera... Treba da se od več strani pretrese ta reč — in do korena (99)^a. — Kako naj se pišejo slovenske lastne imena — rešil je, da slovenske po slovensko, nemške po nemško (389). — Ostremu pretresu „Beril Slov. za 3. in 4. gimn. razred“ odgovarja celo skromno (143. 144), češ, izvedeni pisatelji, za ktere je sostavek pisan, bojo že sami vedili, kedaj pravo terdi pretres, kedaj imajo prav Berila.. Človek se naglo zmoti. Saj tudi pretresu našega častitega pisatelja pomot ne manjka na pr. itd. — Gledé odgovornosti vredništva: naj se vsak pisatelj imenuje saj vredništvu, če tudi noče imenovan biti občinstvu. Vredništvo ohranjuje pisateljevo ime za-se in ga, ako želi, nikomur ne pové; vediti ga pa mora, da nikjer po temi ne tapa. Če si pisatelj ne upa razodeti svojega imena skrivej vredništvu, kako more terjati, da bi vredništvo, kteremu okoljšine dostikrat niso celó nič znane, pred vsim svetom odgovornost prevzelo za brezimni spis (100). — Novic vredništvo nima nobene odgovornosti za reči, ktere razglašá Oglasnik. — Boljši kup kakor so Novice s svojimi dokladami ni nobenega časnika v našem casarstvu, pa ne vemo tudi, ali ima kak drug toliko mnogoverstnega in na mnoge strani koristnega blaga kot Novice... Napačna misel je pa ta, v kateri je še mnogo naših rojakov zapopadenih, da slovenski časniki in knjige so namenjene le preprostemu ljudstvu po kmetih. Kdor je take misli navdan, ne želi svojemu maternemu jeziku tiste veljave, ki mu gre pred svetom in Bogom, in če bomo sami svoj jezik tako silili za peč, se ne smemo čuditi, ako se mu ne godí drugač od druge strani.. Kar so po pripomoči svojih častitih pisateljev dosedaj bile Novice — središče slovenskega novinarstva — to biti želijo tudi v prihodnje, pravi dr. Bleiweis v povabilu na naročbo (394). Kakor pridne čbelice bojo tudi v prihodnje urno urno donšale slovenskemu narodu vse, kar mu utegne koristiti na mnogotero stran... Ker pa hodijo Novice po vseh slovenskih okrajnah, si morajo prizadevati, da govoré jezik, ki je večini razumljiv; nikar naj se tedaj ne terja od njih, da bi bile zgolj le samoljubne Krajnice; nasproti pa naj se jim tudi to dovoli, da ostanejo le Slovenke in da ne segajo dalje“. —

Vzpomlad.

(Pogovor z malimi učenci.)

Kako se pozná, da je vzpomlad.

Kdo izmed nas je bil včeraj kje zunaj? Kje si bil z očetom ali z materjo? (Otroci imenujejo bližnje, znane kraje). Kaj ste soboj prinesli? (Cvetice). Kje ste dobili cvetice? Kakšne barve so cvetice? Recite: več cvetic je belih, modrih in rumenih. Zvončki in šmarjnice so beli, vijolice so modre, trobentice so rumene. Kakšen je ves travnik? Zakaj je tak? Trava je zelena. Ali ste videli tudi grmovje in drevje? Kakšno je drevje? Kakšno je grmovje? Kaj imajo drevesa? Česa gola drevesa še nimajo? Kakšno je črešnjevo drevo? Zakaj je črešnja bela? Kakšno je črešnjevo cvetje? Kakšna so bila pred nekaterimi meseci drevesa? Takrat je bila zima. Kadar pa drevesa cvetó in so travniki zeleni in kadar po travnikih cvetice rastejo in cvetó, je vzpomlad. Vzpomlad je letni čas. Tudi zima je letni čas. Kateri letni čas je zdaj? Po zimi niste bili veliko zunaj. Cvetic niste videli po zimi (morda kterikrat na oknih ledene). Po zimi niste hodili na vrt in po travnikih; a če ste šli, ste šli na led in ste se drsali, pa ste bili gorško oblečeni. Zakaj? Po zimi je mraz. Kako ste pa zdaj oblečeni? Zakaj pa tako? Čez nekaj časa bode še topleje in celó vroče. Vzpomladi solnce gorkeje sije kakor po zimi. Vzpomladi je solnce višje na nebu, kakor po zimi in budí cvetice, ki so po zimi v